

Årsrapport for 2022 fra SNO til nasjonalparkstyret i LOMSDAL-VISTEN NASJONALPARK NJAARKEN VAARJELIMMIEDAJVE

SNO lokalt: Carl Norberg

I tillegg er det kjøpt tjenester av: Statskog Fjelltjenesten

Forsidefoto: Rødstjert. Fotograf: Carl Norberg

Foto ovenfor: Rydding av gjenstående sitka på Børjeneset. Fotograf: Carl Norberg

1. Kjerneoppgaver (kontroll, tilsyn, informasjon, mv)

Nasjonalparkstyret for Lomsdal-Visten nasjonalpark/Njaarken vaarjelimmedajveraerie forvalter også de tilgrensende verneområdene Strauman landskapsvernområde, Innervisten marine verneområde, Stavasselve naturreservat og Sirijorda naturreservat. Det er SNO Trofors som har tilsynsansvaret for disse områdene. Årsrapporten gjelder alle områdene.

SNO har anmeldt ett brudd på verneforskrift i 2022 - det gjelder overtredelse av vilkår/forutsetninger knyttet til transport av elg med beltegående kjøretøy. Nasjonalparkstyret har selv anmeldt et annet forhold som også er knyttet til barmarkskjøretøy i forbindelse med elgjakt. Ingen av sakene er foreløpig avgjort av politiet. Av andre kjente avvik eller ulovlige forhold kan nevnes:

- Et mindre bygg oppført ved Midtre Breivatn uten nødvendig dispensasjon. Nasjonalparkstyret har vedtatt at eier skal fjerne bygget. Vedtaket er stadfestet av Miljødirektoratet etter klagebehandling. Bygget sto fortsatt etter pålagt frist. I november fraktet forvaltningsmyndigheten bygget ut av nasjonalparken for eiers regning.
- Reingjerde og hjulbrakke i Sirijorda naturreservat er bygget og plassert uten nødvendig dispensasjon. Gjerdeanlegget er i ettertid omsøkt etter reindriftsloven, men er endelig avslått av Landbruksdepartementet. Gjerdeanlegg og brakke står fortsatt i naturreservatet. Gjerdeanlegget er foreløpig ikke pålagt fjernet, mens forvaltningsmyndigheten har pålagt å fjerne brakken innen 15. september. Deretter påløp dagmulkt fra 15. september til 15. november. Forvaltningsmyndigheten forbereder fjerning av brakken for eiers regning.
- Reingjerde i Lomsdalen. I oktober 2021 ble nasjonalparkforvalter og SNO gjort oppmerksom på et nybygget gjerde i Lomsdalen. I verneforskriften har reindriften anledning til å sette opp midlertidige gjerder. Slike gjerder blir gjerne satt opp i forbindelse med en kortvarig, konkret arbeidsoperasjon, og deretter fjernet. I november 2022 sto gjerdet i Lomsdalen fortsatt. Det er ikke søkt om tillatelse til bygging av permanent gjerde, og anlegget er å betrakte som et ulovlig inngrep. Saken er rapportert til nasjonalparkstyret.
- I fjordstrøkene i Velfjorden og Vistenfjorden er det fortsatt mye plastavfall på land som stammer fra skjelloppdrett i området. Det ser ikke ut til at næringsaktørene gjør noe for å rydde opp. Saken er rapportert til nasjonalparkforvalter som har dialog med Fiskeridirektoratet om saken.
- Søppelproblematikk i forbindelse med forfalne hus/eiendommer i verneområdet. Ett av disse byggene tilhører Miljødirektoratet (Lislørja). SNO overvåker status og utvikling, og rapporterer til nasjonalparkforvalter.

SNO har i tillegg sendt rapport/bekymringsmelding til nasjonalparkstyret om:

- Et mindre skip som er lagt i opplag i Lislørja like utenfor strandlinjen (nasjonalpark). SNO er usikker på om skipet er fortøyd på en sikker og forsvarlig måte. Dersom fortøyning svikter kan skipet havarere i nasjonalparken, og kanskje resultere i forsøpling/forurensing.

Som del av nasjonale overvåkingsprogram er det gjennomført yngleregistrering av jerv, samt intensiv overvåking av to hekkelokaliteter for kongeørn i verneområdet. Enkelte andre kjente kongeørnlokaliteter i tilknytning til verneområdet ble også overvåket. Det er ikke dokumentert yngling av jerv i nasjonalparken i 2022. Det ble dokumentert en vellykket hekking av kongeørn.

Ulovlig oppsatt bygg ved Midtre Breivatn. Fjernet av forvaltningsmyndigheten november 2022. Foto: Carl Norberg

Arrangementer og ferdsel

2022 var et år uten restriksjoner knyttet til tidligere års coronasituasjon. Det har vært et normalår hva gjelder turisme og sosial kontakt.

Sjøbergmarsjen ble gjennomført lørdag 6. august fra Eiterådalen til Vistenfjorden.

Det generelle inntrykket etter sommersesongen 2022 er at ferdselen av besøkende på dagstur og langturer har vært på et nokså normalt nivå i forhold til tidligere år, kanskje noe redusert på grunn av en nokså våt sommer.

I 2021 ble 72 vindmøller i Øyfjellet vindpark bygget. I 2022 kom vindmølleparken i full drift. De sørligste anleggene ligger ca 3 km fra nasjonalparken, og om lag halvparten av vindmøllene er synlig fra de nordligste delene av nasjonalparken, samt fra mange av fjelltoppene.

Skipsopplag i Lislørja. Foto: Carl Norberg

Befaringer og styremøter

SNO har i 2022 deltatt på de fleste styremøter, og på nasjonalparkstyrets befaring i Stavassdalen i Grane i juni.

Områder/tema under befaring har blant annet vært:

- Tilretteleggingstiltak i Stavassdalen
- Havarert bru over Stavasselva
- Nytt infopunkt i ny E-6

2. Bestilte tiltak 2022

Gjennom bestillingsdialogen mellom nasjonalparkstyret og SNO ble det avtalt en rekke tiltak for 2022. Nedenfor rapporteres kort for det enkelte tiltaket. For mange av tiltakene er det i tillegg levert ytterligere data/opplysninger til øvrige databaser som Verneområdelogg og Artsobservasjoner, eller i egne delrapporter.

Planlagt arbeid, foreslåtte tiltak og SNOs øvrige innspill til nasjonalparkstyret for 2023 er i understreket kursiv.

Søppelrydding - generelt

Kyststrekninger som ble ryddet for søppel i 2016 er blitt sjekket hvert år siden for nytt søppel. I ettertid har det årlig kommet til mye nytt søppel fra spesielt skjelloppdrett langs

strendene - særlig i Velfjorden. SNO kan ikke se at det foregår noen regelmessig opprydding fra næringen selv.

Det er behov for regelmessig opprydding. Dette er et ansvar for kjent forurensere.

Hus i forfall i Lislørja. Foto: Carl Norberg

Flere bygninger forskjellige steder i Lomsdal-Visten NP er i ferd med å rase sammen, og bygningsrester sprer seg i området rundt. Dette gjelder blant annet sammenrast uthus i Klavesmarka, sammenrast driftsbygning i Storfjordbotn, sammenrast driftsbygning i Sørmarka. Det gamle bolighuset i Lislørja er i ferd med å miste takplater, og vil raskt kunne forfalle, og også bli et søppelproblem.

Verneområdeforvaltning bør bidra til at kjente eiere av forsøpling rydder opp slik forsøpling.

Opprydding av gammelt reingjerde i Gåsvassdalen. Foto: Carl Norberg

Opprydding gamle reingjerder

Det meste av kjente gjerdeanlegg som har gått ut av bruk i verneområdet er i løpet av de siste årene ryddet opp og fjernet. I 2022 er rester av gammelt ledegjerde ved gjerdeanlegget i Gåsvassdalen ryddet sammen. På senhøsten ble dette løftet av helikopter til fv76, og gammel netting, strie mm levert til Shmil.

Med denne siste oppryddingen er alt av kjent, gamle gjerdeanlegg ryddet ut av nasjonalparken.

Reparere kloppegging mellom Børjeøra og Strompdalen

I 2019 ble stien i Sæterdalen omlagt til bedre terreng på en strekning på knapp kilometer. Det ble bygget to enkle stokkbruer, og noen strekninger ble klopplagt. Busker og kratt ble ryddet langs hele traseen, og ny sti ble skiltet i begge ender.

Høst- og vårflokker har flyttet på en del av kloppeggingen. I 2022 er disse strekningene reparert, og bedre forankret for å kunne tåle flomperioder.

Gippegamma i Sørvassdalen. Fredet samisk kulturminne. Foto: Carl Norberg

Skjøtsel Strompdalen

Et større felt med spirea i den gamle hagen på Strompdalen er slått ned to ganger i 2022 - vår og høst. Dette er et av tiltakene i skjøtselplan for Strompdalen. I tillegg har SNO slått ned oppslag av bjørk, rogn og vier på hele den gamle innmarka, for å hindre gjengroing av de åpne områdene.

Slått av oppslag på den gamle innmarka bør videreføres årlig. Når det gjelder bekjempelse av spirea bør forvaltningsmyndigheten vurdere sprøyting. Det kan se ut som at mekanisk bekjemping holder spireaen nede, men ikke at den blir fjernet for godt.

Rydding av stier

I 2022 ble følgende stier ryddet av SNO: sti til Litjskarvatnet, sti Børjeøra - Strompdalen, og delvis stier i Skjølægda

Rydding av stier gjøres årlig etter en rulleringsplan laget av forvaltningen, og ved spesielle behov. Videreføres.

Forfalt bru over Tettingelva langs sti mot Lomsdalen. Foto: Carl Norberg

Tilsyn og vedlikehold av installasjoner

Dette gjelder bruer, klopper, stiger, trapper osv som nasjonalparkstyret har tatt driftsansvar for. SNO har ettersett de aller fleste slike anlegg minst én gang i 2022. Hengebruene over Gardsmarkelva, Breivasselva, Grunnvasselva, Skjølægdelva og Klavesmarkelva er alle i god stand. Øvrige bruer i og rundt verneområdet eies og driftes av andre, men SNO har et visst tilsyn og varsler ved behov. Bru over Stavasselva ved utløp av Stavatnet ble tatt av flom sist vinter/vår. Brua ligger utenfor nasjonalparken og nasjonalparkstyret har ikke ansvar. Men i forbindelse med annet helikopterarbeid i området løftet SNO brua ut av elva og la den på land ved utløpet i påvente av nybygg av bedre bru.

Bru over Tettingelva ligger utenfor verneområde, men er en viktig innfallsport til Strompdalen og Lomsdalen. Brua eies av Helgelandskraft og ligger på privat grunn. Brua er i dårlig stand, og her bør vurderes nybygg om ikke altfor lenge.

Langs sti langs Strauman i Strauman landskapsvernområde, samt langs Efievegen mellom Visthus og Kvannlivatnet har SNO bygget et antall trapper/stiger og montert håndwirer. Dette anlegget er i god stand.

Selv om anleggene har et godt og forsvarlig tilsyn, er det behov for å merke anleggene med enkel info om tilsynsansvar, og kontaktinformasjon i fall publikum oppdager feil og mangler. Forvaltningen bør også utarbeide et enkelt system for internkontroll, slik at tilsyn- og vedlikeholdsarbeid blir dokumentert.

Informasjonsplakater og veivisningsskilt

Det er satt opp ny infoplakat om jettgrytene i Storstraumen i Visten i 2022. Veivisningsskilt er ettersett og vedlikeholdt.

"Førstegenerasjon" infoplakater og -tavler begynner å bli slitt på enkelte lokaliteter, og det bør vurderes fornyelse.

Kjøretrase for ATV og kloppegging Gåsvatnområdet

Ved Gåsvatn er det i 2015-16 bygget noen km forsterket kjøretrase for reindrifta inn mot merkegjerdet, samt klopplagt sti mot Gåsvatn. Både kjøretrase og klopplagt sti ble supplert noe i 2018, og tiltakene er ferdigstilt. Den delen av kjøretraseen som er forsterket ser ut til å fungere bra. Kjørespor ved siden av er i ferd med å gro igjen. Gjenstående strekning langs kjøretrase til reindriftas merkegjerdet er befart og kartlagt for eventuell senere beslutning om videreføring av forsterkningstiltak. Hele strekningen er dokumentert ved fotografering fra drone i 2022, og det er laget et ortofoto og den strekningen som har fått markforsterkning.

Traseene foreslås befart/fotografert med drone ca hvert 3-5 år i tida framover for å: dels overvåke/dokumentere gjengroing langs strekningene som er forsterket, og dels vurdere behovet for ytterligere forsterkning på øvrige strekninger.

Registrering/kartlegging

Forvaltningsmyndigheten har løpende behov for kartlegging og dokumentasjon av anlegg/installasjoner og endringer på disse, varder, hellere, andre kulturminner, søppel, rødlistearter, svartelistearter mm.

Data, posisjon, evt bilder osv legges til ulike databaser - Verneområdelogg, Artsobservasjoner mv. Videreføres.

Bevaringsmål

Nasjonalparkforvaltninga har gjennom flere år gjennomført tiltak for å fjerne fremmede arter - såkalte svartelistearter - fra verneområdet. I Lomsdal-Visten nasjonalpark gjelder dette i hovedsak sitkagran, platanlønn, parkslirekne og kjempeturt. Det er bestemt gjennom bevaringsmål at disse artene på sikt ikke lenger skal vokse her. Gjennomførte tiltak er hogst, ringbarking, sprøyting og luking.

I 2021 ble det opprettet et antall takseringslinjer og -punkter for - over tid - å kunne måle effektene av tiltakene. Det brukes en nasjonal metodikk for overvåking. De samme takseringslinjene skal overvåkes med noen års mellomrom, og man skal slik kunne måle effekt av gjennomførte tiltak. Takseringslinjene etableres av SNO i samarbeid med forvalter.

I 2021 ble det lagt ut et antall takseringslinjer og -punkter i områdene Lislbørja, Børjeneset, Almlia, Storfjordbotn og Klavesmarka. Det er gjennomført luking av oppslag og felling av gjenstående småtrær i 2022. Mest av innleid entreprenør, men også av SNO

Etterarbeid for å hindre nye oppslag bør videreføres, og SNO gjennomfører ny taksering på det tidspunkt/frekvens som bestemmes av nasjonalparkforvalteren.

Fossefall. Foto: Carl Norberg

Fotodokumentasjon og bidrag til forvaltningens kommunikasjonskanaler

Det ble bestilt fotomateriale fra oppsynet for dokumentasjon og ulik presentasjon av verneområdet. Bruksområde: rapporter, internettside, facebookprofil, blogg, annonser, bannere, presentasjoner.

I samarbeid med forvalter har SNO levert informasjon og bilder til en offisiell facebookprofil for nasjonalparken: <https://www.facebook.com/lomsd Alvisten>. Om lag 2900 personer følger denne profilen etter ca 8 års drift.

Nasjonalparkforvaltningen lanserte i 2019 ny nettside for nasjonalparken:

<https://lomsdalvisten.no/> . SNO har levert en del av bildemateriale til denne.

Nasjonalparkstyret har startet arbeidet med revidering av forvaltningsplan - her trengs det også aktuelle bilder.

Videreføres.

Ulovlig hensatt brakke i Sirijorda naturreservat. Eier er pålagt fjerning. Foto: Carl Norberg

Kontrollere at ulovlig fjernet bygg ble fjernet

I 2020 ble det satt opp et mindre bygg ved Midtre Breivatn uten at dispensasjon ble gitt fra nasjonalparkstyret. Det ble fattet vedtak om fjerning. Dette ble påklaget. Vedtaket om fjerning ble endelig stadfestet av Miljødirektoratet. Nasjonalparkstyret satte endelig frist om fjerning av bygget til 1. juli 2022. Senhøst 2022 er forvaltningsmyndigheten i ferd med å fjerne bygget for eiers regning. Dette gjøres av innleid entreprenør.

I Sirijorda naturreservat har det, i senere år, stått en hvilebrakke på hjul. Det er ikke søkt om/gitt dispensasjon fra verneforskriften. Det er heller ikke søkt om grunneiers tillatelse. Eier fikk pålegg fra nasjonalparkstyret om fjerning av brakka innen 1. juli 2022. Det ble senere varslet tvangsmulkt ved manglende fjerning gjeldende fra 15. september til max 15. november, og at bygget deretter vil bli fjernet for eiers regning. Forvaltningsmyndigheten forbereder senhøst 2022 at bygget skal bli fjernet av innleid entreprenør.

SNO sin rolle i disse sakene har vært å kontrollere om byggene var fjernet innen pålagte frister, og siden fortløpende rapportere status til nasjonalparkstyret

3. Til slutt

I oktober 2022 døde Aage Oxholm, eier og driver av Nevernes havn i Velfjorden. Nevernes havn er innfallsporten til Lomsdal-Visten nasjonalpark i Brønnøy. Aage Oxholm var en stor venn av nasjonalparken fra området ble vernet i 2009. Han laget den første nasjonalparkutstillingen - i privat regi på Nevernes - typisk en god stund før forvaltningsmyndighetene begynte å arbeide med saken. Nevernes var base for mannskapene under grensemerking av parken i 2011. Nasjonalparkstyret hadde flere av sine møter på Nevernes. Når SNO iblant hadde behov for å lagre materialer som skulle fraktes inn til bruer og klopper, og lande med helikopter, var Aage alltid velvillig og hjelpsom. Han var en av drivkreftene for å få opprettet utkikkspunktet på Nevernes, og laget i tillegg sin egen skulpturpark langs turstien dit, med innkjøpte dyreskulpturer laget av anerkjente norske kunstnere. Når SNO enkelte ganger lå værfast i Velfjorden med tjenestebåten og ikke kom seg tilbake til Mosjøen som planlagt tilbød han bryggeplass, husrom, mat - og alltid - sprudlende selskap. Lomsdal-Visten nasjonalpark har mistet en viktig støttespiller. Og vi som arbeider med nasjonalparken kommer til å savne Aage Oxholm. Takk!

Aage Oxholm i kjent stil: alltid i farta. Foto: Carl Norberg

Gåstjønna. Foto: Carl Norberg

Statens naturoppsyn

Telefon: 03400/73 58 05 00 | **Faks:** 73 58 05 01

E-post: post@naturoppsyn.no | **Nett:** naturoppsyn.no

Post: Postboks 5672 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøksadresse: Brattørkaia 15, 7010 Trondheim

Miljødirektoratet er et statlig forvaltningsorgan underlagt Klima- og Miljødepartementet. Statens naturoppsyn (SNO) er Miljødirektoratets feltpersonell.

SNO ivaretar nasjonale miljøverdier og forebygger miljøkriminalitet. Oppgavene spenner fra kontroll og overvåking, til skjøtsel i verneområder, tilrettelegging i viktige natur- og kulturminneområder, informasjon og formidling.

SNO har også mange oppgaver knyttet til store rovdyr, både registrering av bestander, dokumentasjon av skader på husdyr og tamrein, og uttak av dyr det er gitt fellingstillatelse på. Ledelsen i SNO sitter i Trondheim, og vi har ca. 60 lokalkontorer spredt over hele landet.